

TÜRKİYE TARIM SEKTÖRÜNÜN GÜNCEL DURUMU: İstatistikler ve Trendler

İçindekiler

- Giriş
- Türkiye'deki Tarım Alanları İstatistikleri
- Organik Üretim ve İyi Tarım Uygulamaları
- Tarımsal Gübre ve Bitki Besin Maddeleri Kullanımı
- Tohum Üretimi, İthalatı ve İhracatı
- Tarımsal Alet ve Makine İstatistikleri
- Kaynaklar

Giriş

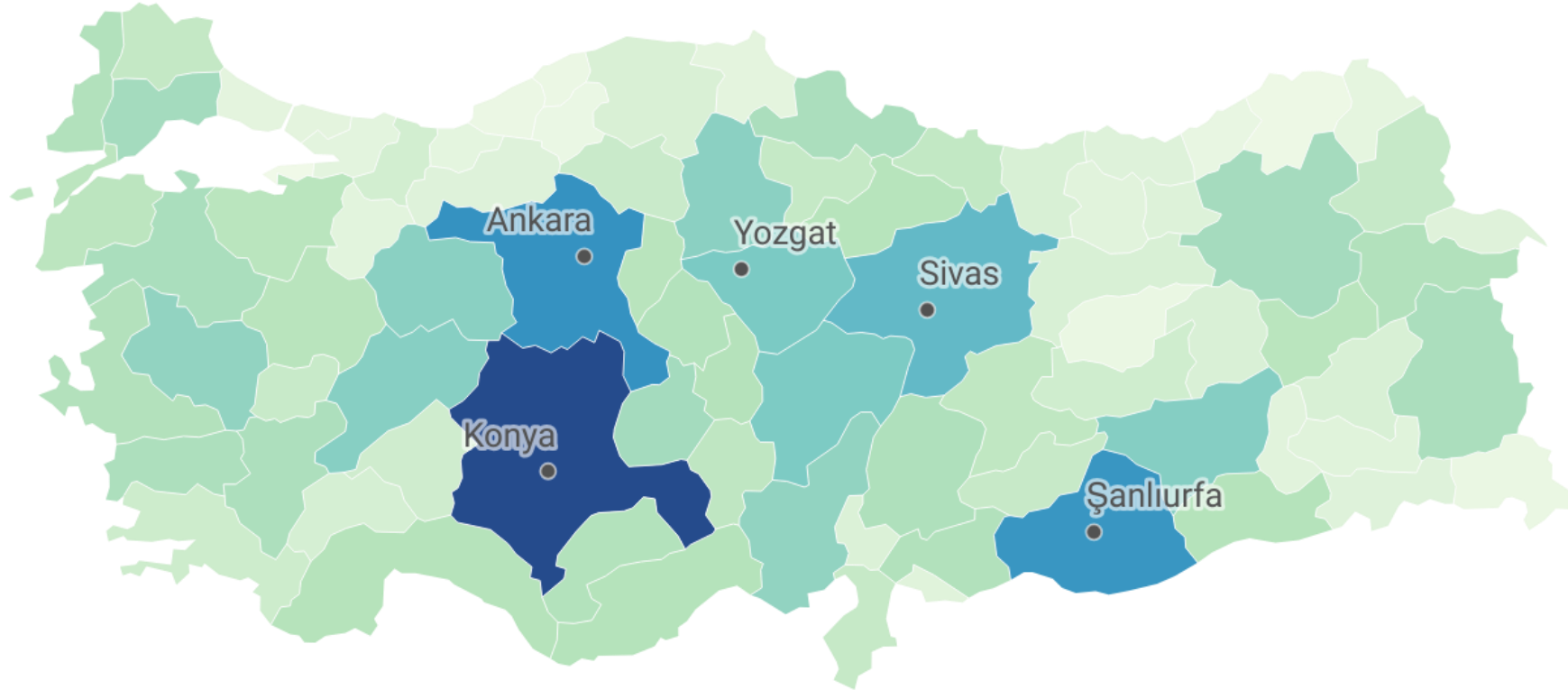
Tarım sektörü, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısında merkezi bir rol oynamaktadır. Bu rapor, Türkiye tarım sektörünün mevcut durumunun anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Ülkemizin tarım alanındaki çeşitli verileri kapsamlı bir şekilde ele alınmış; tarım alanları, gübre, tohum üretimi, kullanımı, ithalatı ve ihracatı, organik besin üretimi, tarımsal alet ve makineler gibi önemli faktörlerin analizi yapılmıştır.

Türkiye'deki Tarım Alanları

Türkiye'deki Tarım Alanı

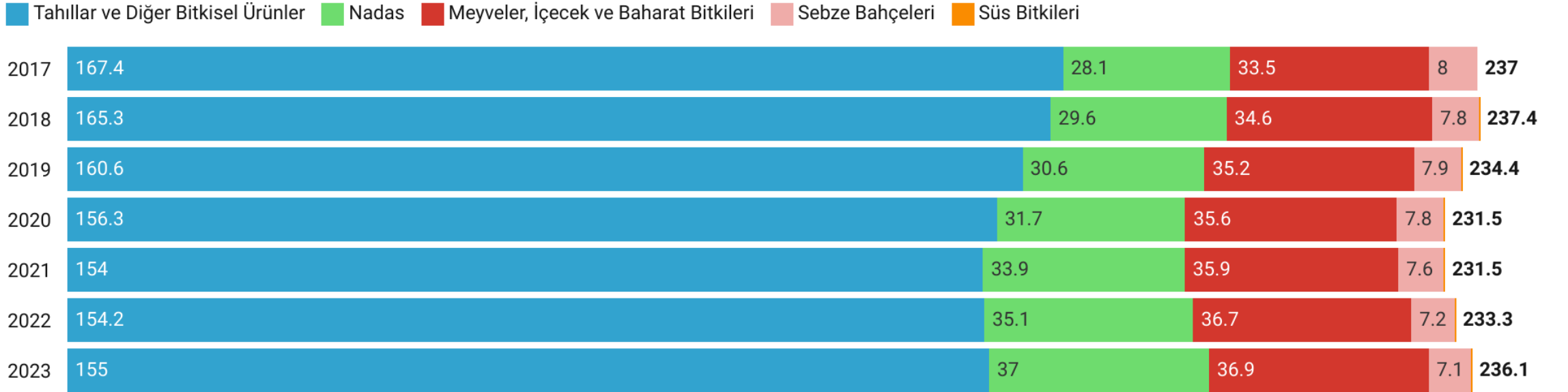
Türkiye'deki toplam tarım alanı 239.7 milyon dekadır (2023). Konya tarım alanı büyüklüğüne bağlı olarak 18 bin 806 dekar alan ile ilk sırada yer almaktadır. Sırasıyla Ankara, Şanlıurfa, Sivas, Yozgat tarım alan miktarı büyüklüğüne göre ilk 5'te yer alan illerdir.

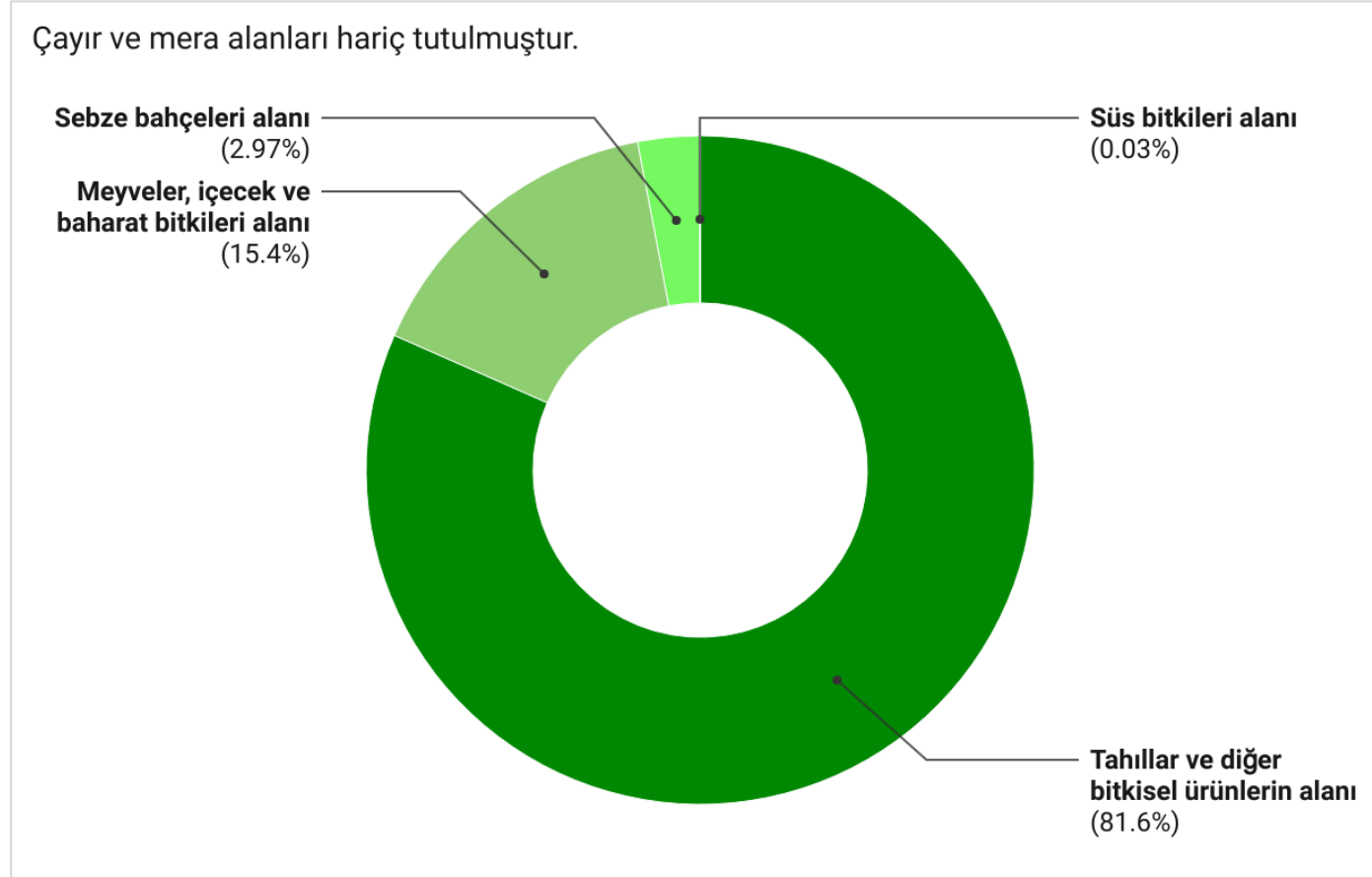
Toprak Dağılımı Ve Ekilen Alanlar

Tarım alanları son 5 yılda artış göstermiştir; 2023 yılında Türkiye'deki toplam tarım alanı, çayır ve meralar hariç 236,1 milyon dekar'dır. Türkiye'de tarım alanları; tahıllar ve diğer bitkisel ürünler, meyveler, içecek ve baharat bitkileri, sebze bitkileri ve süs bitkileri yetiştirilmesinde kullanılmaktadır. 2021'den itibaren tarım alanları artış göstermiş fakat tarım alanlarının kullanım amaçlarında ve oranlarında büyük değişiklikler gözlenmemiştir.

Türkiye Tarım Alanları Dağılımı (2017-2023, milyon Dekar)

2023 yılı tarım alan ve dağılımları incelendiğinde; tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanları %81.6 ile en fazladır. Meyveler, içecek ve baharat bitkileri alanı %15.4, sebze bahçeleri alanı %2.97'lik kısma karşılık gelmektedir. Süs bitkilerinin alanı ise toplam ekilen alanın sadece %0.03'ünü oluşturmaktadır.

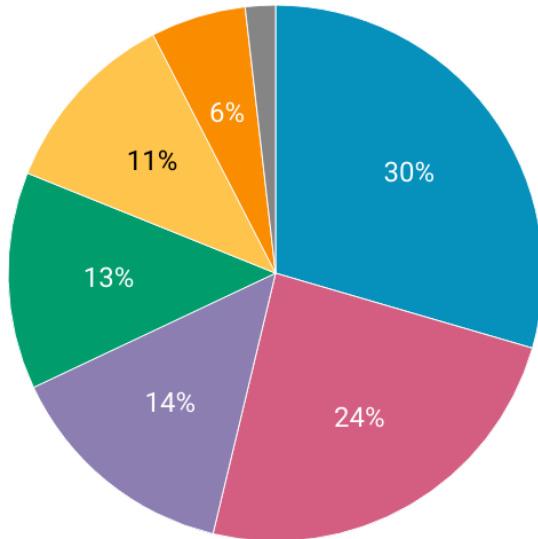

Organik Üretim ve İyi Tarım Uygulamaları

İyi Tarım Uygulamaları

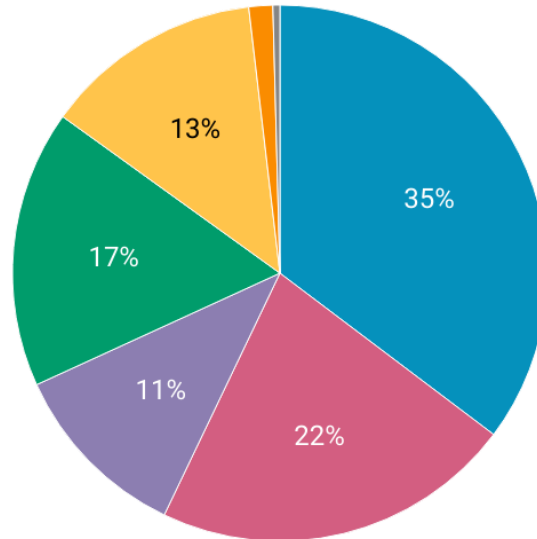
İyi tarım uygulamaları; çevre, insan ve hayvan sağlığına zarar vermeyen bir tarımsal üretimin yapılması, doğal kaynakların korunması, tarımda izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik ile güvenilir ürün arzının sağlanması amacıyla yapılan bir tarımsal üretim biçimidir. İyi tarım uygulamaları 70 ilde uygulanmaktadır. 2007'den bu yana üretici sayısı 70, üretim miktarı 109 kat artmıştır. 2023 yılına ait veriler bölgesel düzeyde verilmiştir.

■ Akdeniz Bölgesi ■ Güneydoğu Anadolu Bölgesi ■ Ege Bölgesi ■ İç Anadolu Bölgesi ■ Marmara Bölgesi ■ Karadeniz Bölgesi ■ Doğu Anadolu Bölgesi

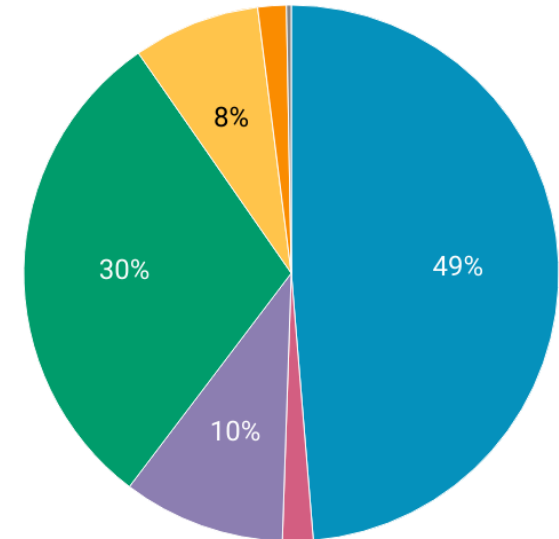
Üretici sayısı

Total:
9,570

Üretim Alanı (dekar)

Total:
2,068.93

Üretim Miktarı (kg)

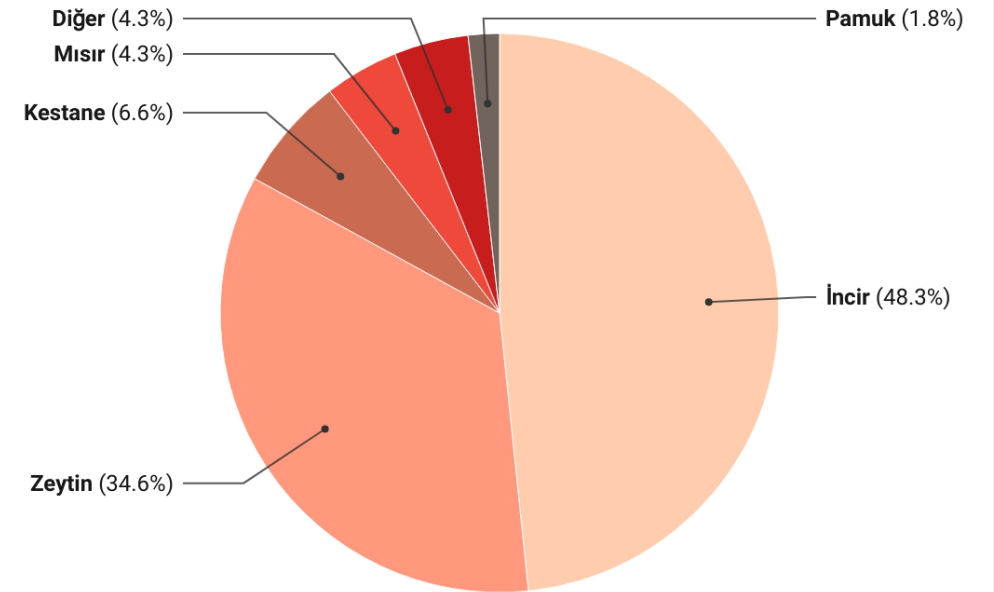
Total:
5,336,251,605

Organik Bitkisel Üretim Verileri

2023 yılında Türkiye genelinde toplam 1,028 milyon ton organik bitkisel ürün üretilmiştir. En yüksek üretim miktarı Aydın ilinde gerçekleşmiş olup, 142.7 ton organik bitkisel ürün üretilmiştir. Bu miktar, toplam organik bitkisel üretimin %13.9'una karşılık gelmektedir. İncir %48.3 ile Aydın'da en çok üretilen organik üründür.

İl	Üretim Miktarı (Ton)	Toplam Organik Bitkisel Üretim %
Aydın	142.7	13.9%
Manisa	128.0	12.4%
Niğde	110.65	10.8%
ŞanlıUrfa	86.39	8.4%
Ağrı	75.46	7.3%
Kars	69.97	6.8%
Mardin	52.49	5.1%
Malatya	37.11	3.6%
Afyonkarahisar	36.23	3.5%
Konya	32.16	3.1%
Diğer	257.69	25.1%

Aydın, 2023

Organik Ürün İthalatı

2023 yılında 10 233 ton organik ürün ithalatı gerçekleşmiştir. En çok ithal edilen organik ürün bebek ve çocuk ek gıdasıdır. Toplam organik ürün ithalatının %32.6'sına karşılık gelmektedir.

	Ürün Adı	Miktarı (Ton)	İthal Edilen Ülke
1	Bebek Ve Çocuk Ek Gıdası	3344.55	İspanya, Almanya, Portekiz, Fransa, Polonya
2	Hurma (Kuru)	1845.04	Cezayir, Tunus, Pakistan, BAE, Suudi Arabistan
3	Ayçekirdeği	1362.54	Ukrayna
4	Meyan Kökü	845.28	Özbekistan, Gürcistan
5	Aromalı İçecek	516.98	İsviçre, Avusturya
6	Mercimek (Yeşil)	494.58	Rusya
7	Erik (Kuru)	259.60	Arjantin, Fransa, Sırbistan,
8	Tonik	240.46	Avusturya, Avustralya, İsviçre
9	Fasulye	195.00	Kırgızistan
10	Hindistan Cevizi Yağı	136.87	Sri Lanka, Hollanda

Organik Ürün İhracatı

2023 yılında toplam 59,185 ton organik ürün ihraç edilmiştir. Buğday ve buğday ürünleri, organik ürün ihracatında miktar bazında lider konumundadır. 2023 yılında toplam 21,633 ton organik buğday ve buğday ürünü ihraç edilmiştir. İhraç edilen buğday ve buğday ürünlerinin toplam değeri ise 13.27 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

İncir, organik ürün ihracatında finansal açıdan en yüksek katkıyı sağlayan üründür. 2023 yılında 6,929 ton organik incir ihraç edilmiş olup, bu ürünün ihracat geliri 38.61 milyon dolar olarak belirlenmiştir.

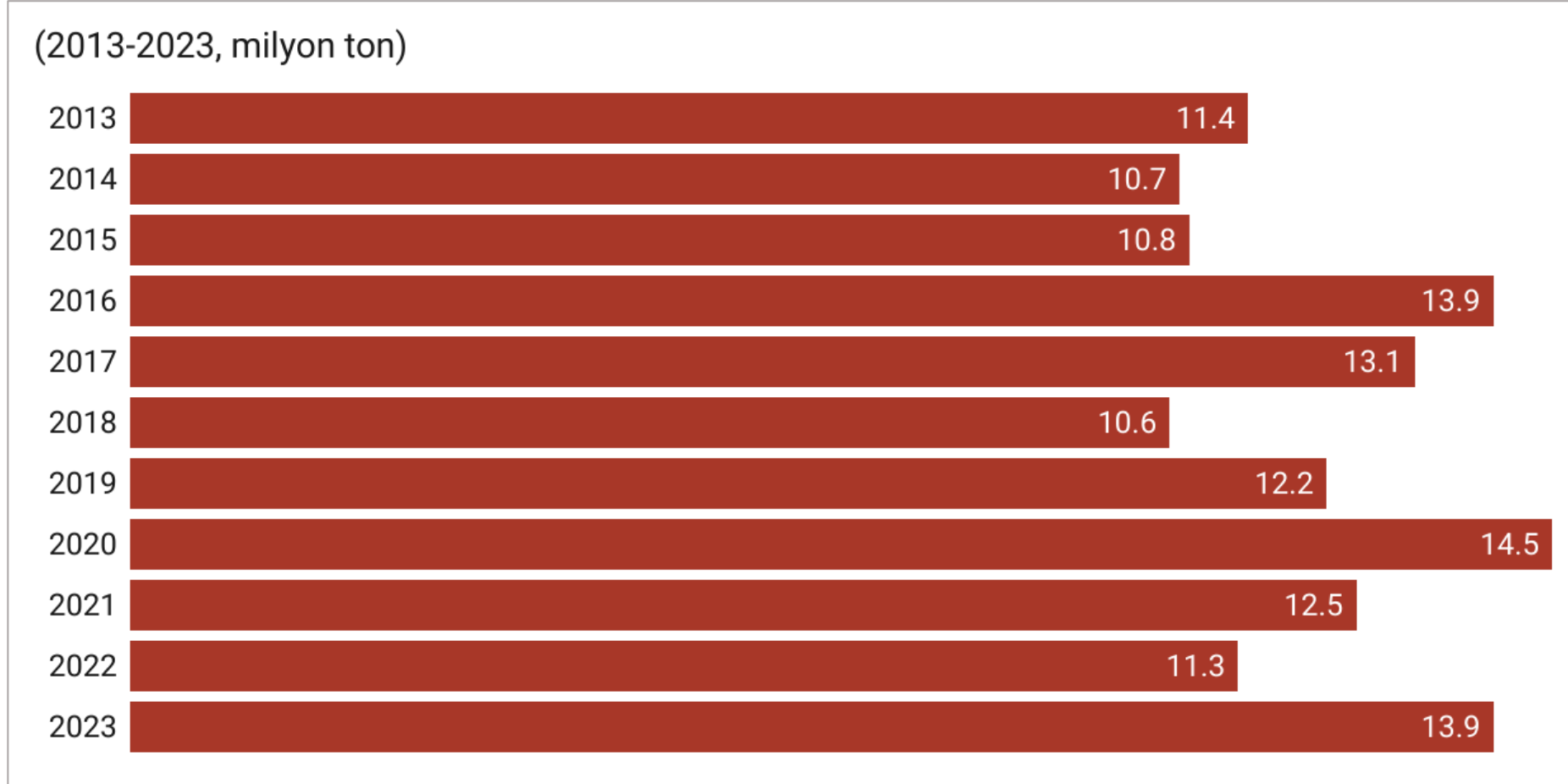
2023 Yılında En Çok İhracatı Yapılan Organik Ürünler

	Ürün Adı	Miktarı (Ton) ▼	Değeri (Milyon Dolar)
1	Buğday Ve Buğday Ürünleri	21,663	13.27
2	Meyve Suyu	8,625	20.69
3	İncir Ve İncir Ürünleri	6,929	38.61
4	Üzüm Ve Üzüm Ürünleri	6,581	21.13
5	Meyve Ve Meyve Ürünleri	6,017	22.58
6	Fındık Ve Fındık Ürünleri	2,953	21.01
7	Kayısı Ve Kayısı Ürünleri	2,318	15.85
8	Baklagiller	1,043	1.57
9	Hayvansal Ürünler	1,034	2.24
10	Sebze Ve Sebze Ürünleri	831	2.05
11	İtri-Tıbbi Baharat Bitkileri	660	2.43
12	Zeytin Ve Zeytin Ürünleri	370	1.91
13	Tahıl Ve Tahıl Ürünleri	111	0.49
14	Yağ Bitkileri Ve Ürünleri	48	0.17
15	Diğer	3	0.02

Tarımsal Gübre Kullanımı ve Bitki Besin Maddeleri

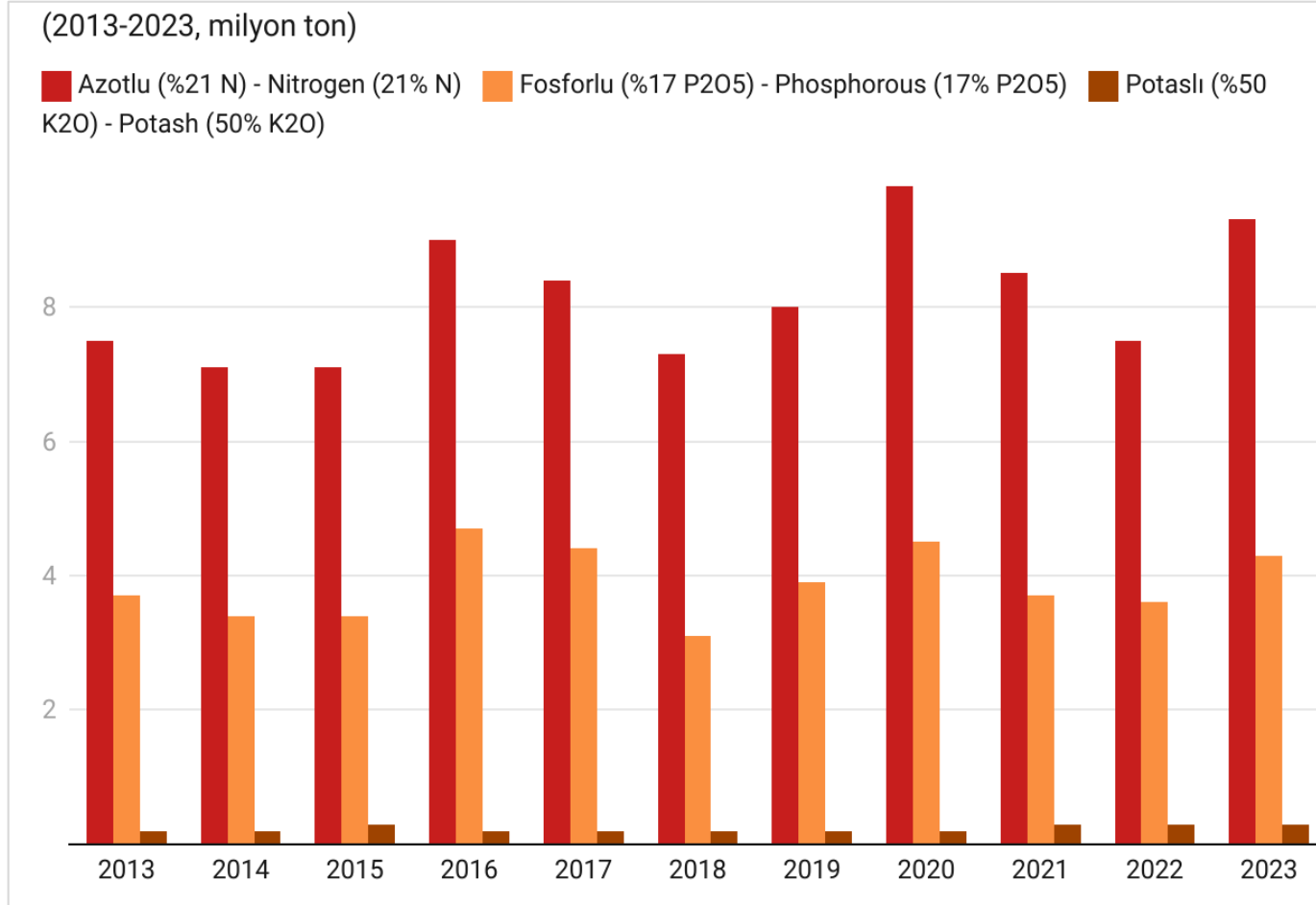
Tarımsal Gübre Kullanımı

2023 yılında toplam tarımsal gübre kullanımı 2022 yılına göre %23 artarak 13.9 milyon tona yükselmiştir.

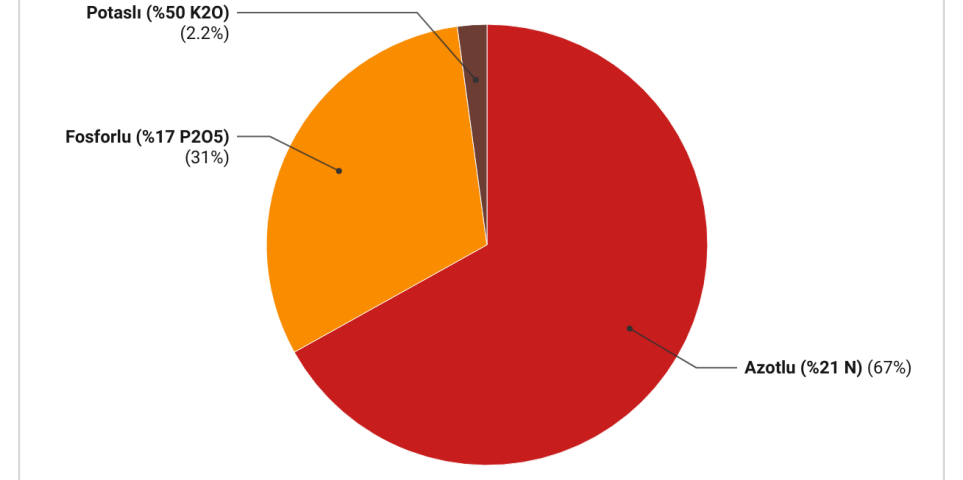

Yıllara Göre Kullanılan Tarımsal Gübre Çeşitleri

Her yıl en çok kullanılan tarımsal gübre Azotlu gübredir. Azotlu gübre kullanımı 2022 yılına göre %22.6 artış göstermiştir. 2023 yılında kullanılan gübrenin %67'si Azotlu gübredir.

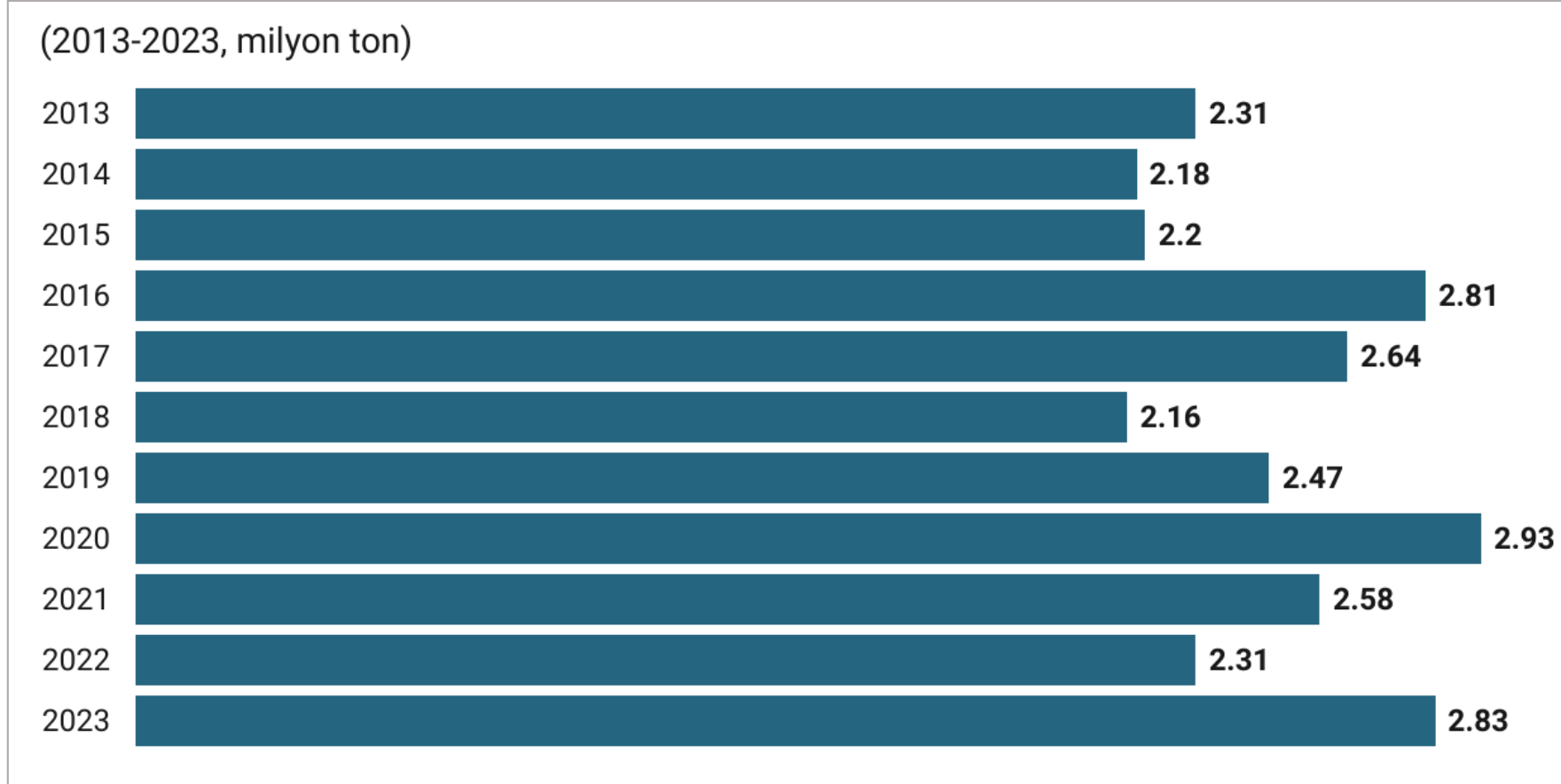

2023 Yılı Kullanılan Tarımsal Gübre Çeşitleri

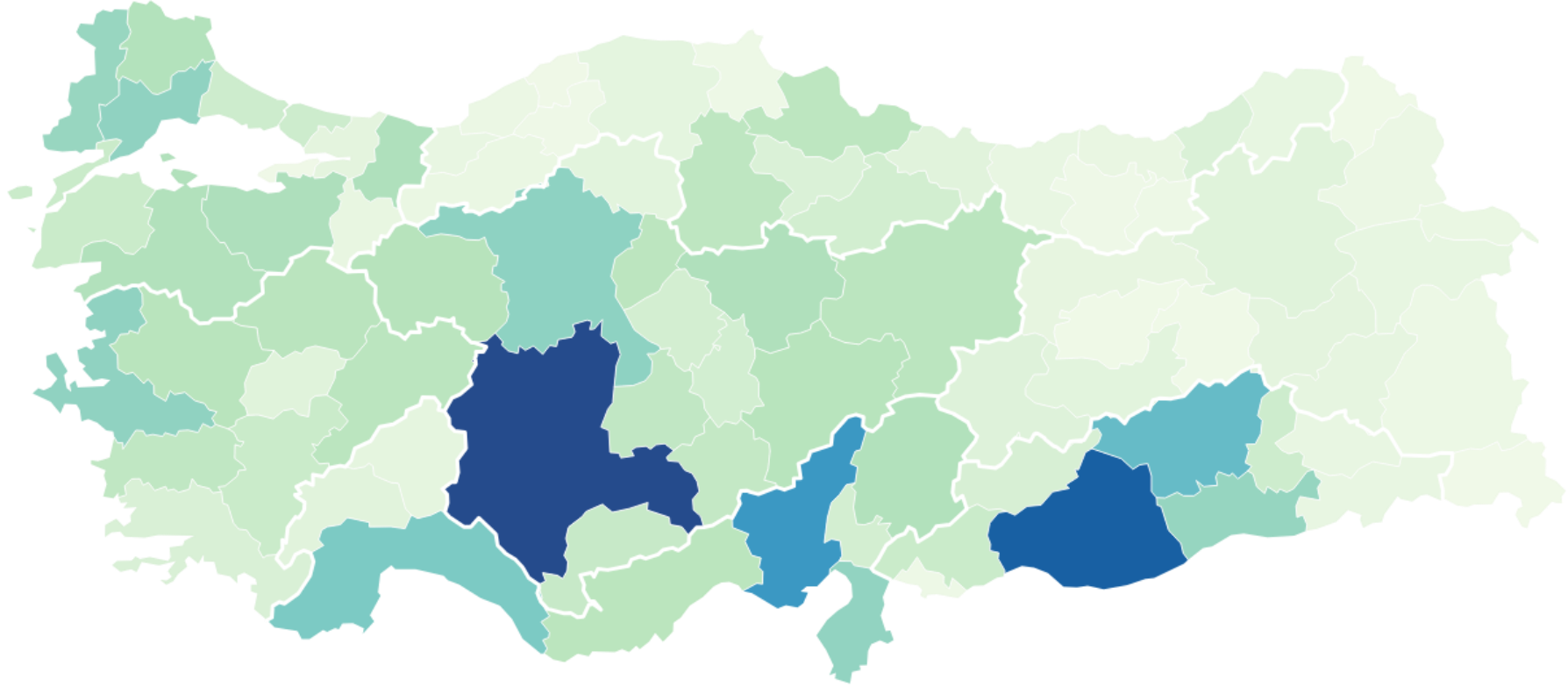

Bitki Besin Maddesi Kullanımı

Bitki besin maddesi tüketimi 2023 yılında 2022 yılına göre %22,5 artarak 2.83 milyon tondur.

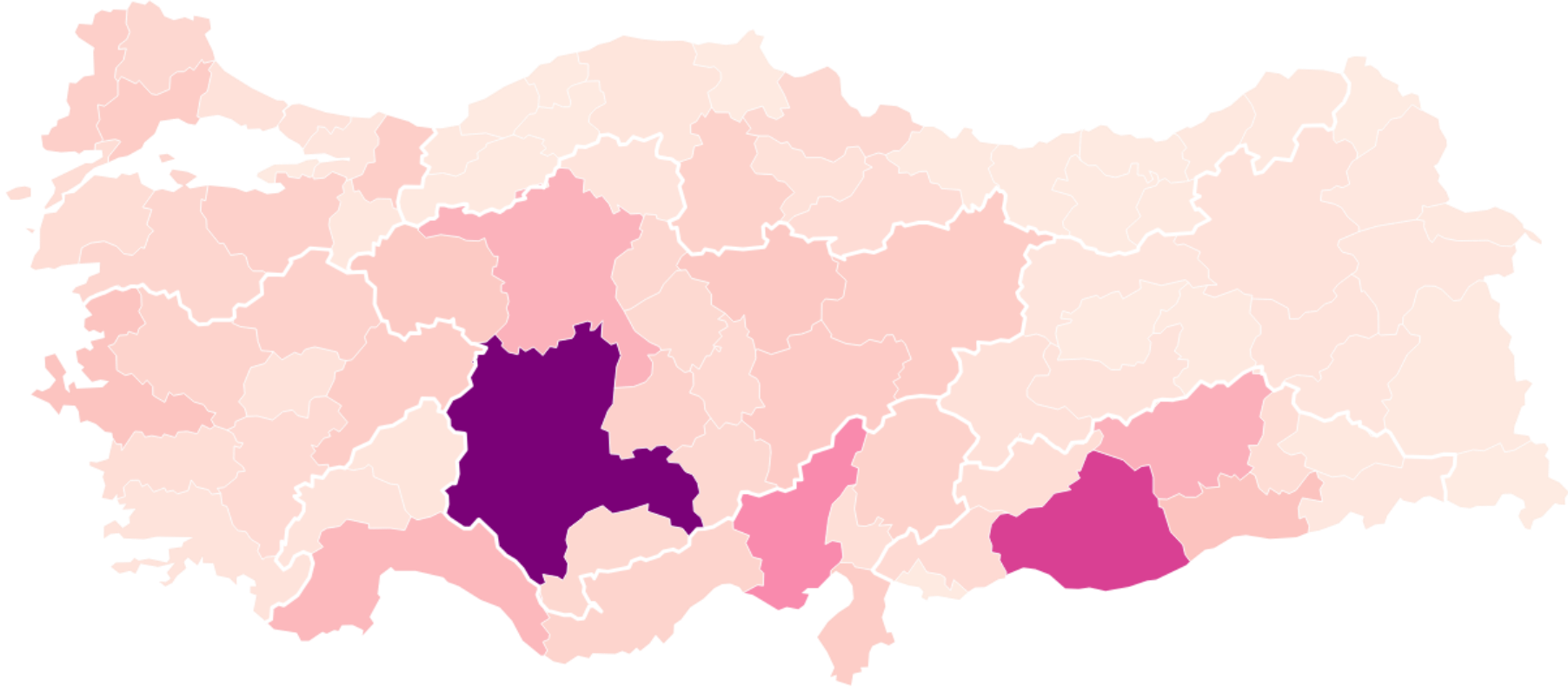

2023 yılı tarımsal girdi kullanım verilerine göre, iller arasında en yüksek bitkisel besin kullanımı 207,590 ton ile Şanlıurfa'da gerçekleşmiştir. Bunu 234,405 ton ile Konya ve 137,097 ton ile Adana takip etmektedir.

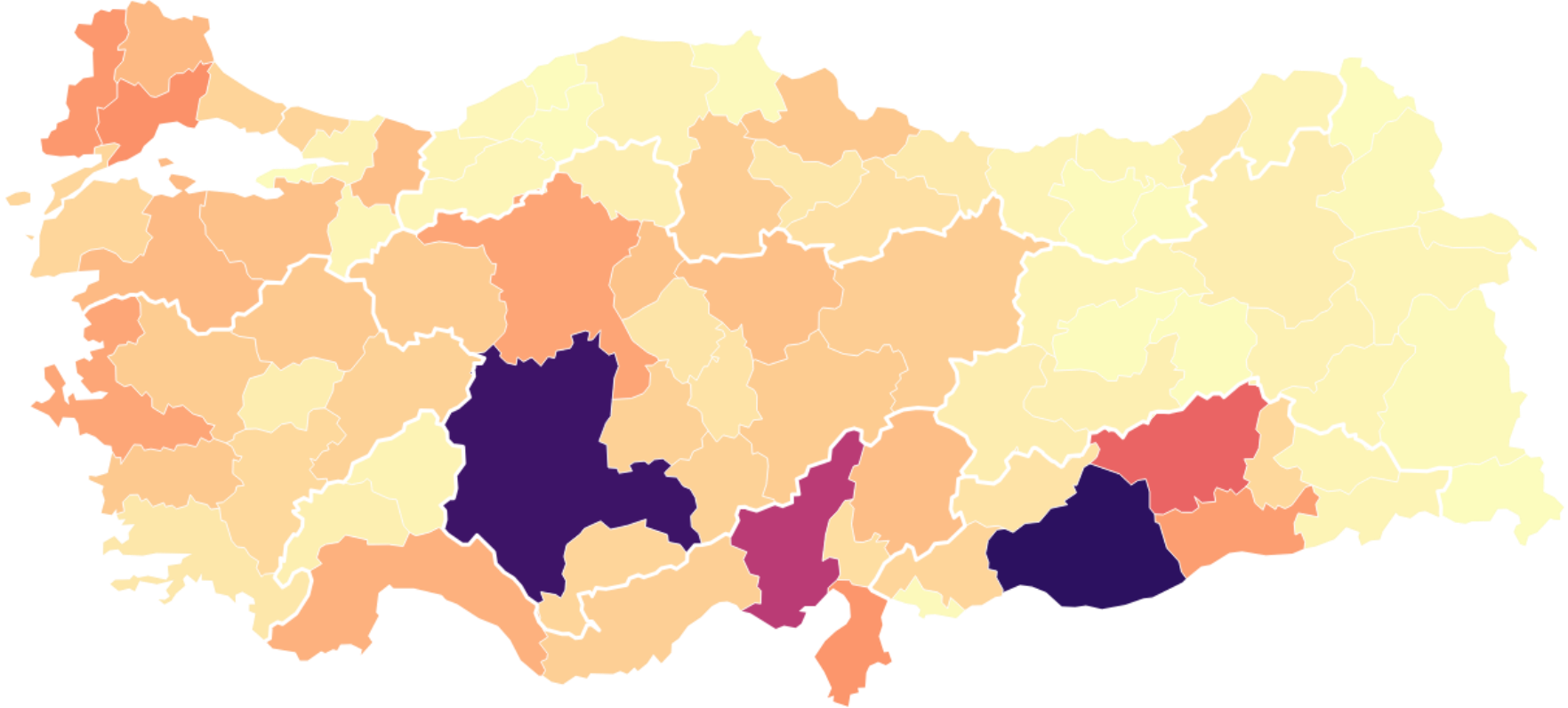
Fosfor Kullanımı

2023 yılı tarımsal girdi kullanım verilerine göre, iller arasında en yüksek fosfor kullanımı 73,782 ton ile Konya'da gerçekleşmiştir. Bunu 53,111 ton ile Şanlıurfa ve 35,480 ton ile Adana takip etmektedir.

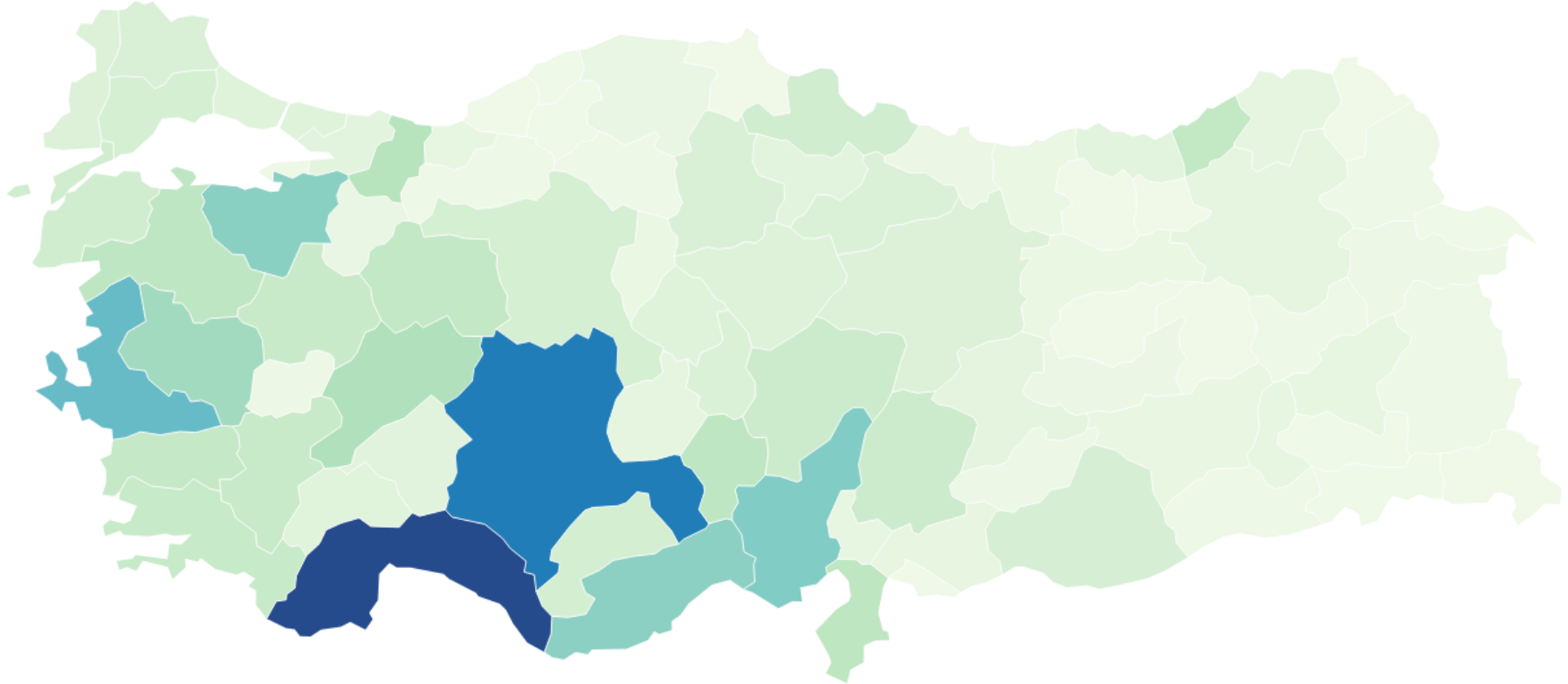
Azot Kullanımı

2023 yılı tarımsal girdi kullanım verilerine göre, iller arasında en yüksek azot kullanımı 153,016 ton ile Şanlıurfa'da gerçekleşmiştir. Bunu 146,293 ton ile Konya ve 95,612 ton ile Adana takip etmektedir.

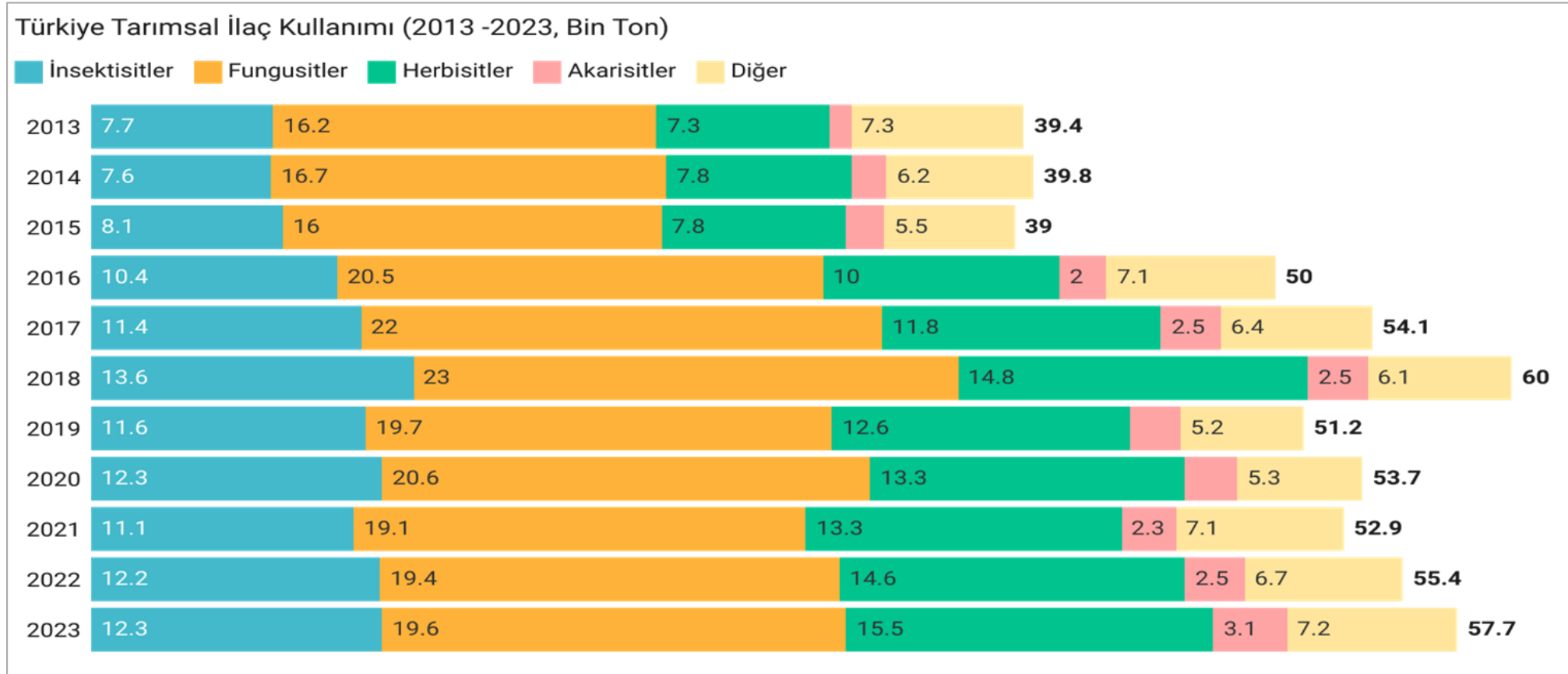
Potas Kullanımı

2023 yılı tarımsal girdi kullanım verilerine göre, iller arasında en yüksek potas kullanımı 19,556 ton ile Antalya'da gerçekleşmiştir. Bunu 14,330 ton ile Konya ve 7,829 ton ile İzmir takip etmektedir.

Tarım İlacı Kullanımı

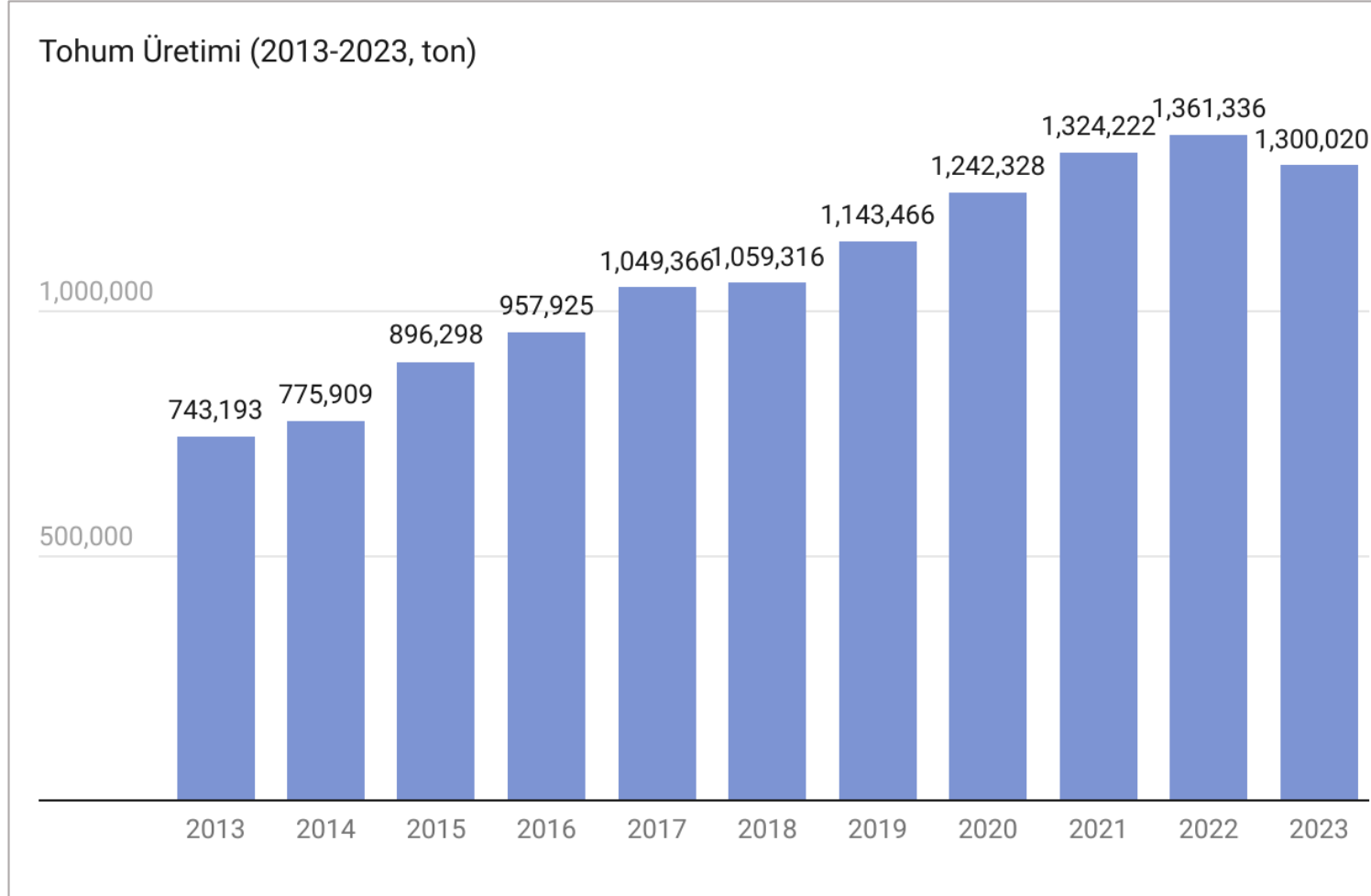
Türkiye’de 2023 yılında toplam tarım ilacı kullanım miktarı, 2022 yılına göre %4.2 artarak 57.7 bin ton’a yükselmiştir. Tarım ilacı kullanım miktarları gruplar bazında incelendiğinde ülkemizde en büyük grubu fungusitler (mantar öldürücü) oluşturmuştur.

Tohum Üretimi, İthalatı ve İhracatı

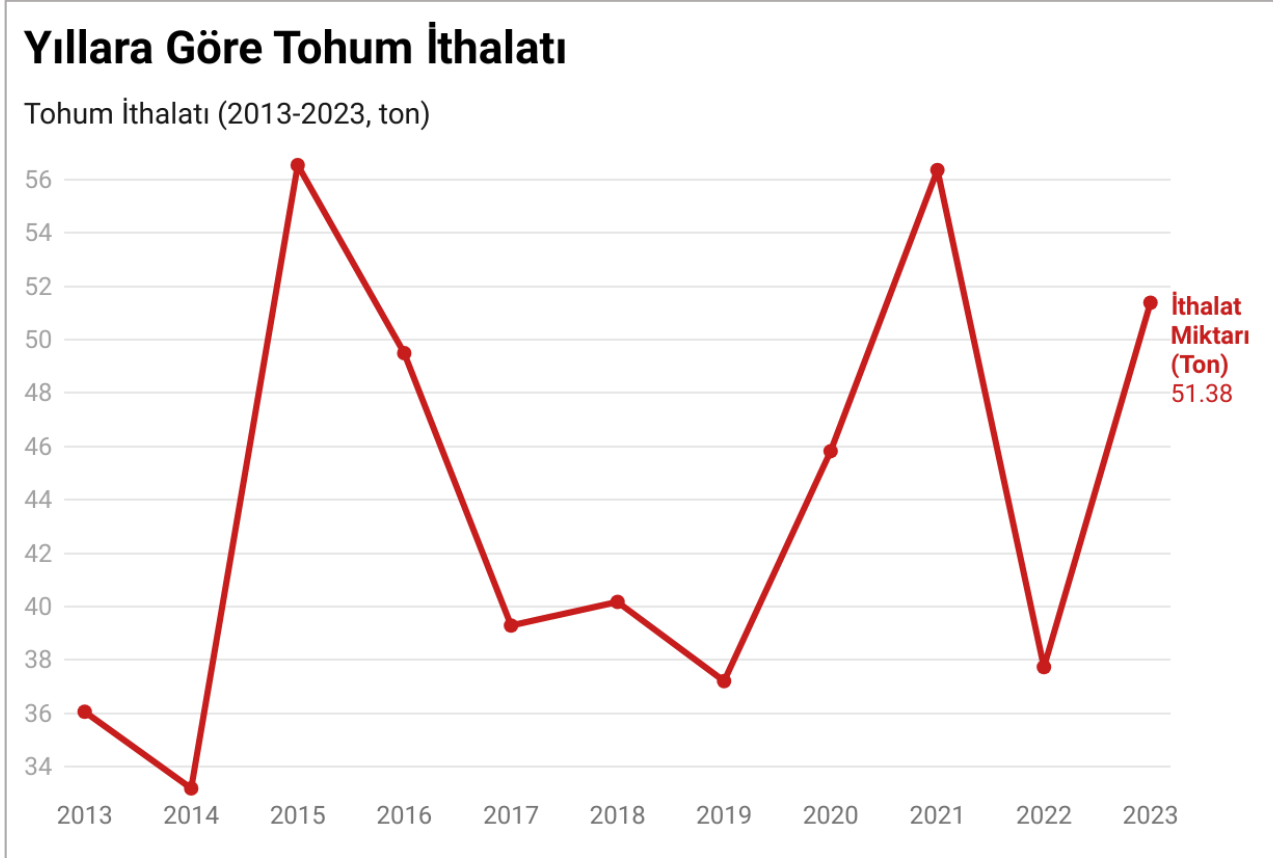
Tohum Üretimi

Tohum üretimi 2022 yılına göre %4.6 azalarak 2023 yılında 1 milyon 300 ton olmuştur.

Sertifikalı Tohumluk İthalat Miktarı

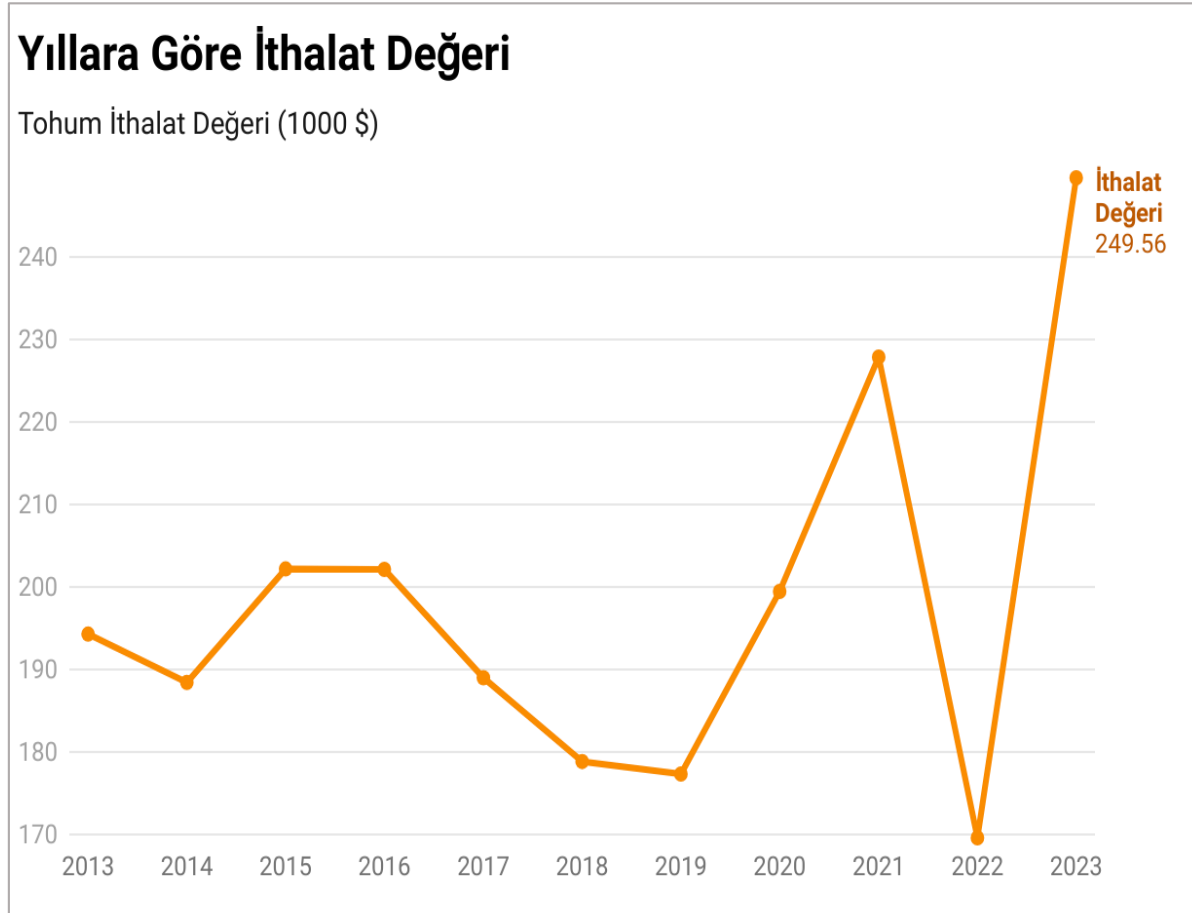
Tohum ithalat miktarı 2013-2023 yılları arasında dalgalı seyretmektedir. 2023 yılında toplam 51 380 ton tohum ithal edilmiştir. En çok ithal edilen tohum 29 788 ton ile patates olmuştur. Bu toplam tohum ithalatının %57,9'una karşılık gelmektedir.

2023 Yılı Tohum İhracatı	
Tür	İthalat Miktar (Ton)
Patates	29.788
Mısır	7.612
Çim ve Çayırotu	5.400
Yem Bitkileri	2.200
Sebze Bitkileri	1.611
Kanola	848
Ayçiçeği	809
Buğday	503
Şeker Pancarı	335
Diğeri	2.278

Sertifikalı Tohumluk İthalat Değeri

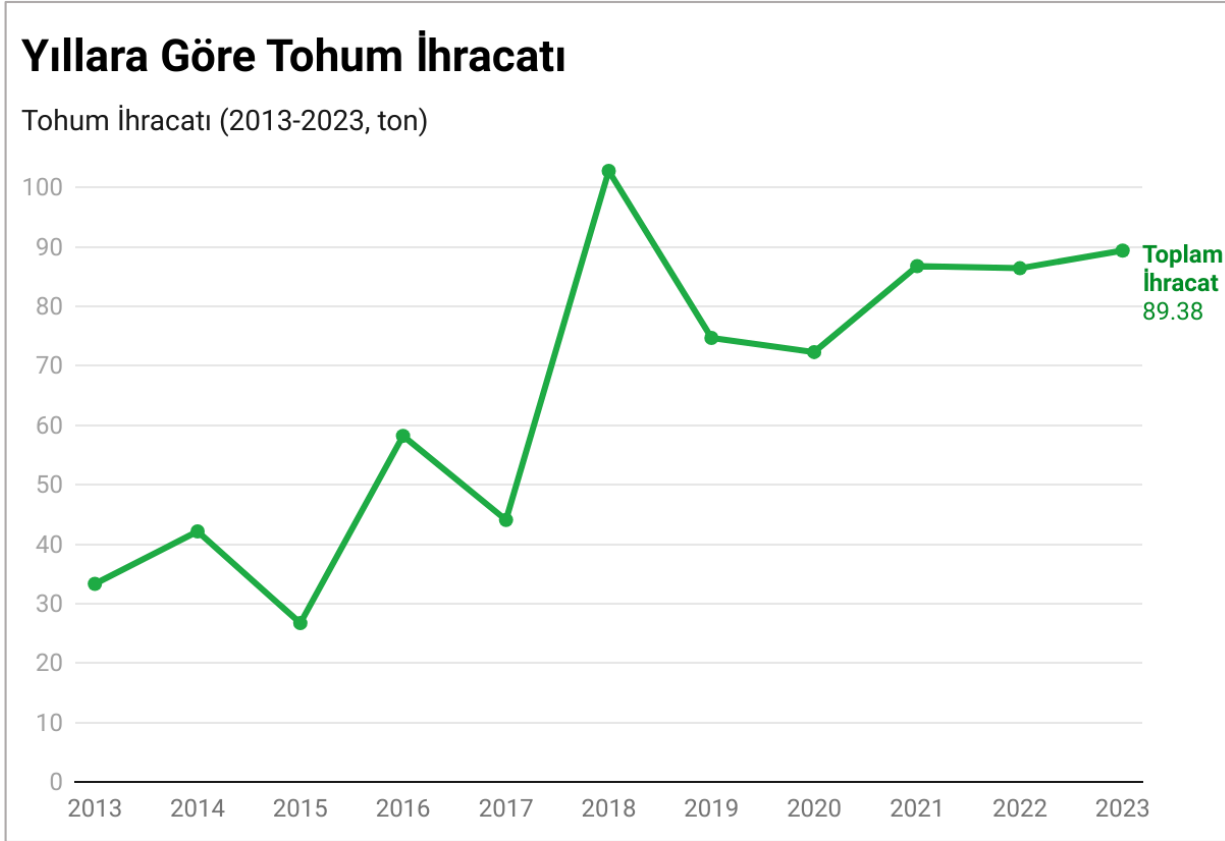
2023 yılında 2022 yılına göre %47 artarak 249 560 bin dolar olmuştur. Tohum ithalat değeri en yüksek olan ürün sebze bitkileri olmuştur.

2023 Yılı Tohum İthalat Değeri	
Tür	İthalat Değeri (1000 \$)
Sebze Bitkileri	110.856
Mısır	40.262
Şeker Pancarı	24.973
Patates	23.666
Ayçiçeği	22.108
Çim ve Çayırotu	14.137
Yem Bitkileri	6.952
Kanola	1.713
Buğday	515
Arpa	428
Diğeri	3.952

Sertifikalı Tohumluk İhracat Miktarı

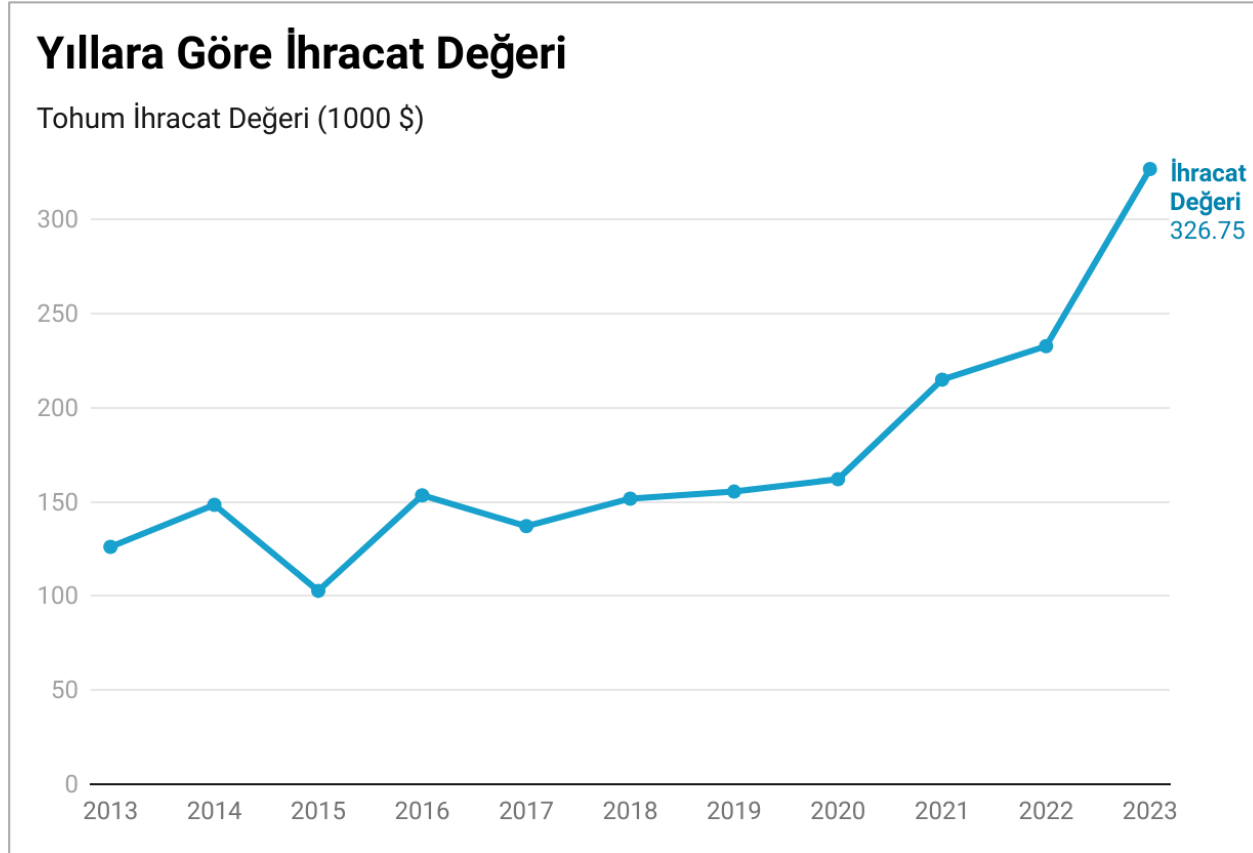
Tohum ihracatı 2021 yılından itibaren benzer seyretmektedir. 2023 yılında toplam 89 380 ton tohum ihraç edilmiştir. En çok ihraç edilen tohum 30 014 ton ile mısır olmuştur. Bu toplam tohum ihracatının %33,5'ine karşılık gelmektedir.

2023 Yılı Tohum İhracatı	
Tür	Miktar (Ton)
Mısır	30.014
Ayçiçeği	23.710
Buğday	14.106
Yem Bitkileri	9.642
Pamuk	4.934
Patates	3.193
Arpa	1.513
Sebze Bitkileri	471
Şeker Pancarı	180
Diğer	1.615

Sertifikalı Tohumluk İhracat Değeri

Tohum ihracat değeri 2017 yılından itibaren her yıl artış göstermiştir. 2023 yılında 2022 yılına göre %40,4 artarak 326 750 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. Tohum ihracatında finansal açıdan en yüksek katkıyı sağlayan ürün ayçiçeği olmuştur.

2023 Yılı Tohum İhracat Değeri	
Tür	Değer (1000 \$)
Ayçiçeği	153.342
Mısır	101.016
Sebze Bitkileri	33.431
Pamuk	13.087
Yem Bitkileri	10.850
Buğday	7.527
Patates	1.811
Şeker Pancarı	1.113
Dięerleri	4.579

Tarım Makineleri İstatistikleri

Tarımsal Alet ve Makineler

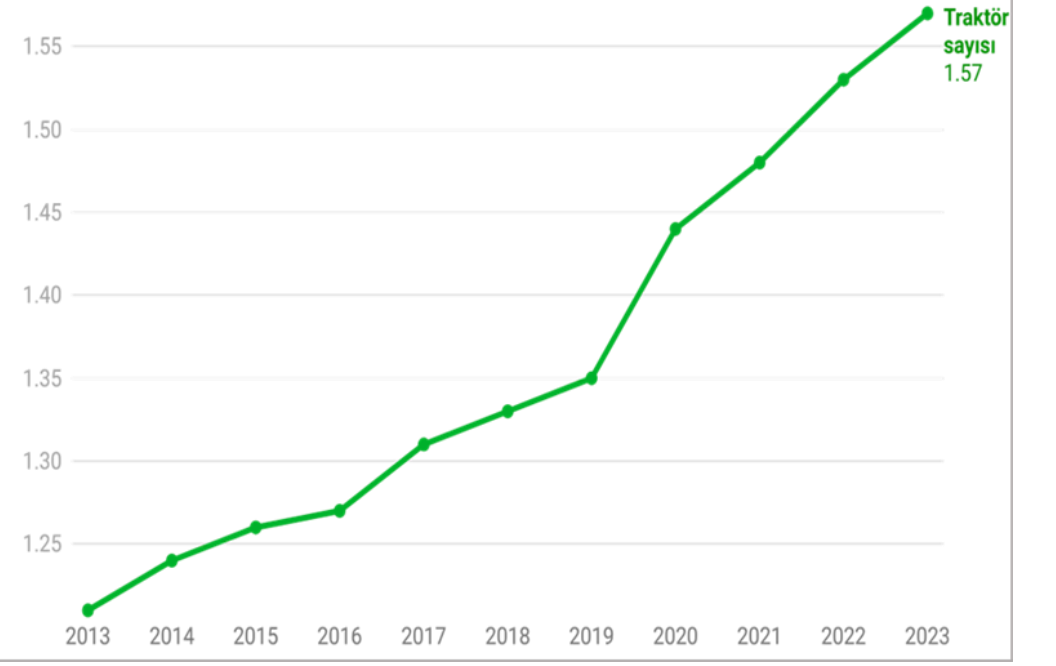
Tarımsal faaliyetlerde en sık kullanılan 10 tarım alet ve makinesi aşağıda verilmiştir. Traktör 1 milyon 566 bin adet ile en çok kullanılan tarım aracı olmuştur. Traktör sayısı 2013 yılından itibaren sürekli artış göstermiştir.

Tarımsal Alet ve Makine Sayıları, 2023

	Tarımsal alet ve makineler	Sayı
1	Traktör	1,566,045
2	Römork (Tarım arabası)	1,323,921
3	Kulaklı traktör pulluğu	1,185,238
4	Sırt pulverizatörü	707,994
5	Damla sulama tesisi	621,021
6	Kültivatör	617,401
7	Kimyevi gübre dağıtma makinesi	481,988
8	Kuyruk milinden hareketli pulverizatör	409,783
9	Süt sağım makinesi (Seyyar)	397,509
10	Dişli tırmık	376,996

Traktör Sayısı

(2013-2023, milyon adet)

Tarım Alet ve Makineleri İhracatı

	Ülke	2021	2022	İhracat Değişim (%)
1	 ABD	237.0	254.8	7.5%
2	 İtalya	135.3	138.8	2.6%
3	 Rusya	54.0	79.5	47.3%
4	 Irak	53.9	51.9	-3.6%
5	 Azerbaycan	52.6	49.4	-6.1%
6	 Özbekistan	101.0	39.8	-60.6%
7	 Sudan	27.0	34.3	27.3%
8	 Bulgaristan	23.2	34.3	47.9%
9	 Romanya	21.9	31	41.2%
10	 Fransa	26.8	30.9	15.1%
11	 Avustralya	18.7	30.3	61.9%
12	 Sırbistan	25.2	28.8	14.2%
13	 Kazakistan	19.4	25.5	31.3%
14	 Güney	20.4	24.3	18.9%
15	 Mısır	80.2	23.1	-71.2%
16	 Almanya	17.1	21	22.8%
17	 Moldova	16.6	20.6	24.2%
18	 Ukrayna	35.2	20.4	-42.1%
19	 Polonya	16.2	19.4	19.4%
20	 Gürcistan	13.0	18.9	44.6%

Tarım alet ve makinaları ihracatımızın %19,2'si ABD'ye, %10,4'ü İtalya'ya, %6'sı Rusya'ya gerçekleştirilmektedir.

İhracatımızda ilk 10 ülkenin payı %58,4 iken, ilk 20 ülkenin payı %73,7'dir.

Tarım Alet ve Makineleri İthalatı

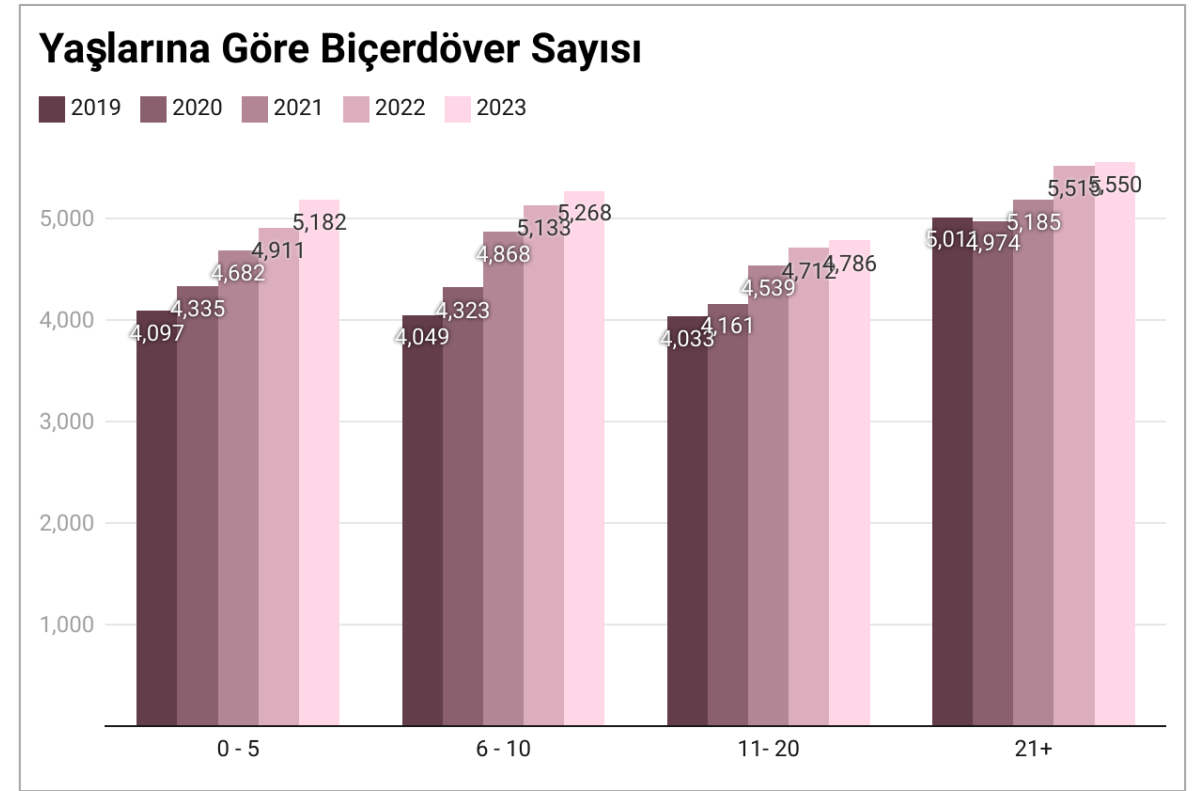
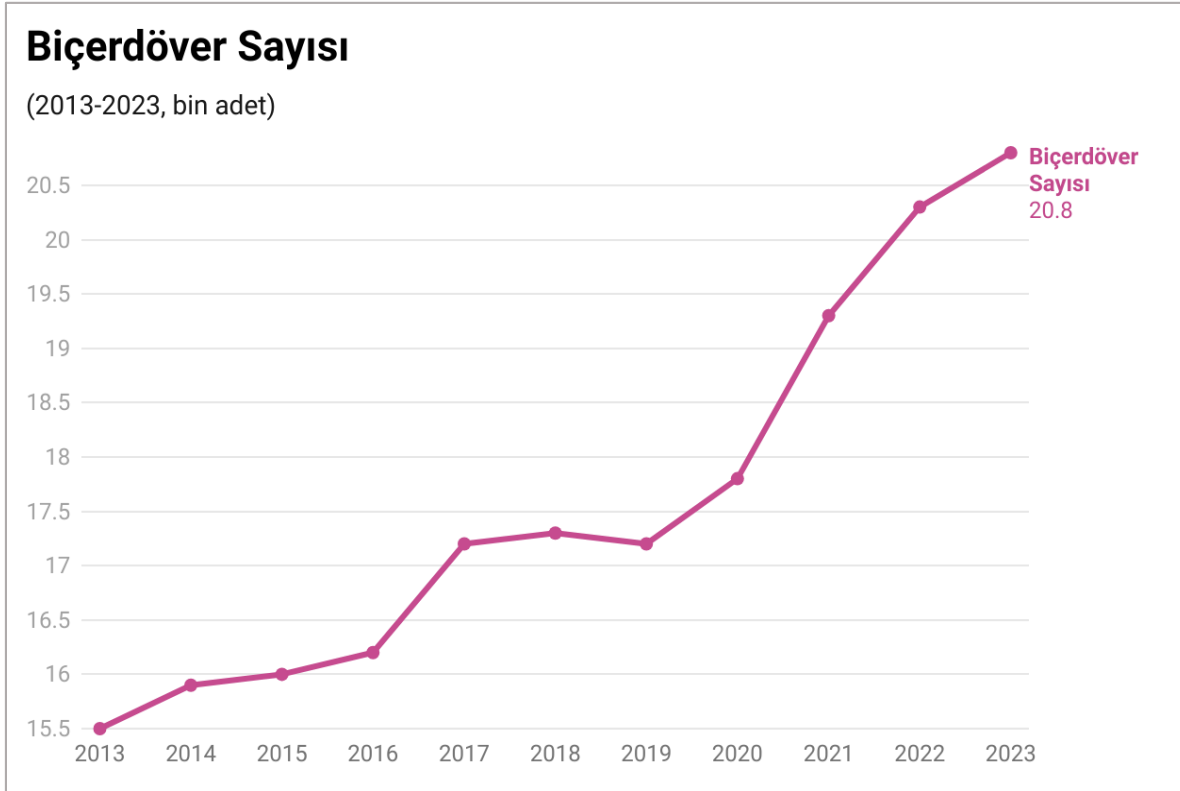
	Ülke	2021	2022	İthalat Değişim (%)
1	 İtalya	159.4	132.1	-17.1%
2	 Polonya	148.9	102.5	-31.1%
3	 Fransa	101.1	101.4	0.2%
4	 Almanya	102.4	97.9	-4.4%
5	 Hindistan	29.3	57.9	97.2%
6	 Çin	40.5	51	26%
7	 Japonya	16.8	23.5	40.4%
8	 ABD	18.2	19.4	6.6%
9	 Hollanda	19.1	18.7	-2.1%
10	 İngiltere	27.9	15.1	-46%
11	 Belçika	8.4	13.8	62.9%
12	 Slovakya	8.6	11.8	36.7%
13	 Avusturya	14.4	10.6	-26.3%
14	 İsrail	7.5	7.6	2%
15	 Meksika	5.6	5.1	-9.4%
16	 İspanya	3.8	5	32.4%
17	 Hırvatistan	0.5	3.8	705.5%
18	 Danimarka	5.7	2.9	-49%
19	 Ukrayna	0.2	2.7	1227.6%
20	 Macaristan	4.4	1.7	-61.3%

Tarım alet ve makineleri ithalatımızın %18,9'u İtalya'dan, %43,3 'ü Polonya, Fransa ve Almanya'dan gerçekleştirilmektedir.

İthalatımızda ilk 10 ülkenin payı %88,8 iken, ilk 20 ülkenin payı %98,3'dür.

Biçerdöver Sayısı

Biçerdöver sayısı 2019 yılında beri artış göstermiştir. 2023 yılındaki biçerdöver sayısı 20 800'dir. Biçerdöver sayılarının yaş bazlı gösterimi aşağıda verilmiştir.

Traktör İmalatı (Adet), 1992-2023

2023 yılında Türkiye'de 96 bin adet traktör imal edilmiştir.

Yıl	Adet	Yıl	Adet
2002	10.840	2013	56.929
2003	29.761	2014	66.922
2004	42.511	2015	69.978
2005	41.502	2016	71.955
2006	44.386	2017	76.071
2007	37.847	2018	52.357
2008	28.587	2019	34.393
2009	17.762	2020	58.710
2010	40.178	2021	89.000
2011	63.519	2022	82.500
2012	55.397	2023	96.000

Veriler, Başak, Erkunt, Hattat, Karataş, Kubota, Massey Ferguson, SDF, TZDK, Traksan, Tümösan, Türk Traktör, Uzel ve Yanmar firmalarının üretimlerini kapsar (1) Tahmini veridir (Estimated value). Kaynak: TARMAKBİR

2023 verilerine göre TürkTraktör Türkiye'deki toplam traktör üretiminin %56'sını, traktör ihracatının ise %79'unu tek başına karşılamaktadır.

Traktör üretimi yapan diğer firmalar ise aşağıdaki gibidir:

- BMC
- Başak
- Cumitaş
- Hattat
- TZDK
- Tümosan
- Traksan
- Erkunt
- Karataş
- Kubota
- Massey Ferguson
- SDF
- Yanmar

Traktör Pazarı, İç Satışlar (Adet), 1995-2023

2023 yılında Türkiye’de toplam 77.901 adet traktör satışı yapılmıştır.

Yıllar	Adet	Yıllar	Adet
2002	6.810	2013	52.285
2003	16.636	2014	59.458
2004	29.583	2015	66.788
2005	34.996	2016	70.205
2006	39.706	2017	72.949
2007	34.399	2018	48.044
2008	27.022	2019	25.839
2009	13.758	2020	48.268
2010	36.072	2021	64.070
2011	60.466	2022	66.943
2012	50.320	2023	77.901

Değerler, son iki model yılını kapsar. Kaynak: TÜİK, TARMAKBİR tarafından hesaplanmıştır.

Traktör İhracatı (Adet, Değer; USD), 2001–2023

Traktör ihracat değeri son 4 yılda sürekli artış göstermiştir. 2023 yılında ihracat değeri 598.256.000 dolardır.

Yıllar	Adet	Değer (\$)	Yıllar	Adet	Değer (\$)
2002	4.554	38.767.000	2013	15.486	340.679.000
2003	12.664	156.737.000	2014	17.739	434.241.000
2004	10.376	147.129.000	2015	17.471	374.472.000
2005	8.361	123.938.000	2016	15.766	338.701.000
2006	9.871	147.903.000	2017	14.544	320.937.000
2007	9.376	159.501.000	2018	19.282	423.603.000
2008	10.766	221.535.000	2019	23.401	481.298.000
2009	9.337	178.697.000	2020	21.762	417.211.000
2010	10.000	195.428.000	2021	23.135	524.757.000
2011	10.684	219.413.000	2022	26.492	584.664.000
2012	16.176	324.849.000	2023	20.968	598.256.000

Verilere, aksam ve parçalar dahil değildir. Kaynak: ITC

Traktör İthalatı (Adet, Değer; USD), 2001-2023

Traktör ithalat değeri son 5 yılda sürekli artış göstermiştir. 2023 yılında ithalat değeri 942.679.000 dolardır.

Yıllar	Adet	Değer (\$)	Yıllar	Adet	Değer (\$)
2002	279	6.137.000	2013	11.166	244.492.000
2003	988	22.048.000	2014	13.634	276.702.000
2004	4.207	115.899.000	2015	20.659	396.607.000
2005	5.977	163.806.000	2016	21.634	390.224.000
2006	7.345	210.551.000	2017	18.107	344.405.000
2007	4.925	148.994.000	2018	8.044	162.391.000
2008	5.441	161.915.000	2019	5.770	77.396.000
2009	3.803	90.800.000	2020	7.512	169.573.000
2010	8.896	200.090.000	2021	12.892	342.833.000
2011	14.961	345.233.000	2022	14.960	348.519.000
2012	11.699	259.295.000	2023	32.396	942.679.000

Verilere, aksam ve parçalar dahil değildir. Kaynak: ITC

Tarım Makinaları Dış Ticareti, (Değer, Bin USD), 2006-2023

Yıllar	İhracat (Traktör)	İhracat (Ekipman)	İhracat (Toplam)	İthalat (Traktör)	İthalat (Ekipman)	İthalat (Toplam)	Denge (\$)
2006	252.106	93.975	346.081	257.819	278.626	536.445	-190.364
2007	319.064	135.719	454.783	195.071	263.223	458.294	-3.511
2008	415.962	178.159	594.121	210.868	216.843	427.711	166.410
2009	291.341	140.603	431.944	114.303	144.668	258.971	172.973
2010	339.618	165.586	505.204	238.979	255.524	494.503	10.701
2011	402.704	204.173	606.877	407.141	407.618	814.759	-207.882
2012	505.694	237.470	743.164	303.471	408.722	712.193	30.971
2013	494.509	263.932	758.441	295.646	473.276	768.922	-10.481
2014	557.207	299.909	857.116	315.676	352.219	667.895	189.221
2015	474.808	287.113	761.921	440.773	312.940	753.713	8.208
2016	448.007	277.468	725.475	441.977	300.209	742.186	-16.711
2017	437.786	333.460	771.246	422.223	313.925	736.148	35.098
2018	537.379	406.429	943.808	250.218	298.174	548.392	395.416
2019	574.670	467.624	1.042.294	134.608	143.820	278.428	763.866
2020	508.061	575.191	1.083.252	238.630	251.966	490.596	592.656
2021	642.579	795.792	1.438.371	462.872	380.736	843.608	594.763
2022	703.670	778.894	1.482.564	463.439	396.180	859.619	622.945
2023	714.610	749.256	1.463.866	1.120.296	592.700	1.712.996	-249.130

Geniş kapsamlı analiz. Kaynak: ITC

Kaynaklar

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)
- TARMAKBİR (Türk Tarım Alet ve Makineleri İmalatçıları Birliđi)
- ITC (Uluslararası Ticaret Merkezi)